בס"ד

טועמיה- חיים
לחיות עם הזמן בשבת קודש

ערב ש"ק פר' וירא תשפ"ז

הרב מרדכי אלון שליט"א

נכתב ונערך משמיעה ע"י תלמידים - לא מוגה

זמני הדלקת הנרות ויציאת השבת:
ירושלים – 16:16 | 17:28
תל אביב - 16:31 | 17:29
חיפה - 16:21| 17:28
מגדל (כמנהג י-ם) - 16:16 | 17:25
באר שבע – 16:34| 17:30

לוט ההולך את אברהם

למה זכו בנות לוט להביא משיח?

ננסה "לחיות עם הזמן" כמאמר הרבי הזקן, וללמוד ולתת חיות לזמן שאנחנו חיים בו. היום בפרשה למדנו את ה-'רביעי', שם מסופר על לוט ובנותיו במערה. נתחיל את לימודנו בסיפור מופלא על בנות לוט שמקורו בשו"ת "אגרות משה" לר' משה פיינשטיין זצ"ל, במעשה שהוא מביא שהתרחש כאשר הוא שימש ברבנות העיר ליובאן בבלארוס -

בתחילת חורף תרפ״ב חלה אחד מבעלי הבתים ונפל למשכב במיון חולי מוזר ולשונו התנפחה בפיו. כאשר תקיף ליה לעלמא ורבנו בא לבקרו, ביקש החולה להוציא כל איש מעליו וסיפר לרבנו את סיבת חוליו. לדבריו, בשבוע קודם לכן בשבת פרשת וירא, הקשה כיצד זכו בנות לוט שמשיח יהיה מצאצאיהן, אף שלא בושו בגילוי עריות שעשו והודיעו שבניהן הן מאביהן, ודיבר עליהן בדרך ביזיון. בלילה הופיעו בחלומו שתי נשים זקנות מאד שרשיהן ופניהן היו מכוסים ואמרו שהן בנות לוט. הן הוסיפו ואמרו לו ששמעו את טענתו והן באו מעולם האמת לענות לו. הן טענו שהיו יכולות לומר שמאחר שהן ממשפחת אברהם וניצלו בדרך נס מסדום, לא היו תולים בהן מעשה זנות והיו יכולות לייחס לעצמן כל מעשה נס, כך שהיו יכולות לומר שנתעברו מן השכינה כביכול ולייסד דת חדשה כנצרות. והן קראו לבניהן עמון ומואב, כדי להודיע שכאשר אישה מתעברת יש לוולד תמיד אב בשר ודם. בזכות זה זכו ויצא מהן המשיח האמיתי. עוד אמרו שהוא חטא חטא גדול כאשר דיבר עליהן בדרך ביזיון, ומאחר שהוא דיבר עליהן בזלזול הוא ייענש מידה כנגד מידה כמרגלים, ותשתרבב לשונו ותתנפח בחולי משונה וכך ימות. כשסיים האיש לספר את סיפורו הסב את פניו אל הקיר ונפטר לעולמו. רבנו ראה בכך ענין אמיתי אמיתי, מאחר שההסבר נראה לו הסבר אמיתי. (הקדמה לחלק ח', אגרות משה)

הסיפור הזה הוא פתיחה ללימודנו שיתמקד דווקא לא בבנות לוט אלא באביהן לוט, ולענ"ד הסיפור הזה עם הכרת האמת שבו, עם העמידה מול האמת ושלא לפחד מזה - אני חושב שללמוד נכון את הסיפור על לוט יביא אותנו למהפכת עולם. נדמה לי שמאז גן הילדים חטאנו ללוט. לוט הוא לכאורה דמות צדדית, מכוסה, כשמו. למדנו עליו בגן שהוא היה שיכור, ועשה מעשים שלא ראוי לספר עליהם, ושהלך לסדום כי הוא אהב כסף, ובחר להתיישב בין אנשים רעים וחטאים, וגם אשתו לא היתה בדיוק דמות לחיקוי והפכה לנציב מלח וכו', אבל לענ"ד אם קצת נתמקד ונעמיק בו נראה שהוא דמות שממש תואמת לאברהם אבינו, מעין "תואם IBM". ואני מרגיש היום שכ"כ חשוב ללמוד את לוט כי אברהם הוא היסוד, הוא המרכבה, הוא במדרגה כל כך גבוהה ועליונה - ומה לנו ולמרכבה. אין לנו הבנה בזה. אבל לוט הוא דמות פלאית שכשנלמד אותה לעומק נוכל גם אנחנו להידבק באברהם כפי שהוא דבק בו. לוט הוא הדרך שלי להגיע להבין במקצת את אברהם.

הבחירות בסדום

אתמול, יום ג', צלצל אלי ידידנו האהוב ר' אפרים, ואמר לי ששלישי של וירא, ממש כמו היום במדינת ישראל, גם הוא מתחיל בבחירות -

וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדֹמָה בָּעֶרֶב וְלוֹט יֹשֵׁב בְּשַׁעַר-סְדֹם וַיַּרְא-לוֹט וַיָּקָם לִקְרָאתָם וַיִּשְׁתַּחוּ אַפַּיִם אָרְצָה. (בראי' י"ט, א')

השער היה בתקופה הקדומה המקום בו ישבו המנהיגים, השופטים, כמו מרדכי שישב בשער המלך ובועז שעלה השערה אל זקני העיר וכו', ואף פה רש"י מבאר -

ולוט ישב בשער סדום. ישב כתיב, אותו היום מינוהו שופט עליהם (ב״ר נ, ג).

אז הנה, היו בחירות ובחרו בו כשופט בסדום. יפה מאד. זה סיפור מדהים בפני עצמו - הרי אנשי סדום היו רעים וחטאים, לא היה אפשר למצוא שם צדיק אחד בכל העיר, ואם כן - למה הם מינו אותו? הרי הוא מכניס אורחים, הוא כמו אברהם אבינו! ובמקביל - למה לוט עצמו הלך וביקש תפקיד כזה של שופט במדינה של שחיתות?!

ואותי זה מביא לשאלה הבאה - האם הצליח לו ללוט בבחירות שם? האם הוא נבחר בספירת הקולות? ובין אם הוא הצליח ובין אם לא - מה היה שם? איך זה קרה? כאן אנו מגיעים לפרשה הנוראית של חורבן סדום ושל הצלת עיר אחת באשכול של סדום. הקב"ה הופך את סדום, ממלט את המלאכים שבאו ערב קודם לכן לשם להציל את לוט, את אשתו

ואת שתי בנותיו, בנות "שלא ידען איש" - וזו מדרגה גבוהה במקום כמו סדום, ובסוף אף יתברר שמהן יבוא המשיח (ושבסיפור אודותן פתחנו). עוד מעט נראה שלוט עצמו הוא דמות מורכבת וכפולה ואולי לכן בגן פחות סיפרו לנו עליו כי אנחנו הרי "כולנו מושלמים", אבל האמת היא שאם היו כן מספרים עליו מצבנו האישי של כולנו היה יכול רק להשתפר (ולהלן).

צוער הצעירה

מכל מקום, לוט מצליח לעשות דבר מדהים ולהציל את העיר צוער שלא נהפכת ולשם הוא נמלט -

הִנֵּה-נָא הָעִיר הַזֹּאת קְרֹבָה לָנוּס שָׁמָּה וְהִוא מִצְעָר אִמָּלְטָה נָּא שָׁמָּה הֲלֹא מִצְעָר הִוא וּתְחִי נַפְשִׁי. (שם י"ט, כ')

ורש"י ש ם מסביר שהיא לא היתה קרובה פיסית גאוגרפית אלא -

העיר הזאת קרובה. קרובה ישיבתה (שבת י:) **נתיישבה מקרוב, לפיכך לא נתמלאה סאתה עדיין, ומה היא קריבתה, מדור הפלגה שנתפלגו האנשים והתחילו להתישב איש איש במקומו, והיא היתה בשנת מות פלג, ומשם עד כאן נ״ב שנה, שפלג מת בשנת מ״ח לאברהם, כיצד פלג חי אחרי הולידו את רעו ר״ט שנה, צא מהם ל״ב כשנולד שרוג ומשרוג עד שנולד נחור ל׳, הרי ס״ב, ומנחור עד שנולד תרח כ״ט, הרי צ״א, ומשם עד שנולד אברהם ע׳, הרי קס״א, תן להם מ״ח, הרי ר״ט, ואותה שנה היתה שנת הפלגה, וכשנחרבה סדום היה אברהם בן צ״ט שנה, הרי מדור הפלגה עד כאן נ״ב שנה, וצוער איחרה ישיבתה אחרי ישיבת סדום וחברותיה שנה אחת, הוא שנאמר אמלטה נא, נא בגימטריא נ״א.** (שם)

העיר צוער היתה בסך הכל בת חמישים ואחת שנה ולכן היא לא הגדישה את הסאה כמו אדמה וצבוים, סדום ועמורה. היא היתה פחות נוראית, ולכן הוא מצליח להציל אותה - מה שאברהם אבינו לא הצליח לוט מצליח! הוא מציל את צוער אבל מיד הוא מבקש אישור לצאת משם והוא הולך למערה. במערה, בנותיו משוכנעות שהעולם כולו חרב ולכן הן רוצות להחיות מאביהן זרע, הן משקות אותו יין לילה אחר לילה, ומשם יוצאות "שתי פרדות טובות" כלשון חז"ל, רות המואביה ונעמה העמונית שממשיכה את דוד, שלמה ורחבעם, עד המשיח. סיפור פלא.

האמת היא שזה מאד מזכיר לנו את הסיפור עם נח שיוצא מהתיבה, העולם כולו חרב, העולם נגמר, הוא משתכר, עריות -אבל פה זה הפוך. אצל נח המגמה של חם היא שאביו לא יביא עוד ילדים ואילו כאן לוט לא משתכר בעצמו אלא הבנות משכרות אותו ודווקא כדי שכן יהיה לו המשך, זרע. בעקבות השכרות של נח מקולל כנען ואילו פה לוט מצליח לצאת מסדום ועמורה, אדמה וצבויים, שהן היו בעברית של ימינו "המיץ של הזבל" של הכנעניות, השיא של התאווה הכנענית והרשעות שלהם, והוא מצליח להציל את זה, לצאת משם ולהביא משם משיח. אבל בשביל להבין את הסיפור של לוט בואו נתחיל הכל מההתחלה;

שני רק לאברהם

מה צריך כדי לעשות הפיכה, או כדי למנוע את ההפיכה של ערי הכיכר ולהציל את העולם? למה לוט באמת הולך להיות שופט בסדום? בגן כאמור למדנו שהוא הלך לשם בגלל תאוותיו, להידבק באנשים הרעים והחטאים ששם, אבל לענ"ד אין עוד אף דמות מאז נח ועד פר' 'וירא' שמדובר עליה כל כך הרבה, למעט אברהם אבינו, כמו לוט. המפגש הראשון שלנו עם לוט הוא בפרשת נח. אנחנו יודעים עליו עוד לפני שאנחנו מכירים את שרה -

וַיְחִי-תֶרַח שִׁבְעִים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת-אַבְרָם אֶת-נָחוֹר וְאֶת-הָרָן. וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת תֶּרַח תֶּרַח הוֹלִיד אֶת־אַבְרָם אֶת־נָחוֹר וְאֶת־הָרָן וְהָרָן הוֹלִיד אֶת־לוֹט. (שם י"א, כ"ז)

נשים לב, זה פסוק נדיר. הפסוק השני חוזר בדיוק על הפסוק הראשון לכאורה ללא סיבה. כבר ראינו שתרח הוליד את אברם, את נחות ואת הרן בפסוק הראשון! ורק שני פסוקים לאחר מכן, אחרי שהרן מת, אנחנו לומדים על שרה -

וַיִּקַּח אַבְרָם וְנָחוֹר לָהֶם נָשִׁים שֵׁם אֵשֶׁת־אַבְרָם שָׂרָי וְשֵׁם אֵשֶׁת־נָחוֹר מִלְכָּה בַּת־הָרָן אֲבִי־מִלְכָּה וַאֲבִי יִסְכָּה. וַתְּהִי שָׂרַי עֲקָרָה אֵין לָהּ וָלָד. וַיִּקַּח תֶּרַח אֶת־אַבְרָם בְּנוֹ וְאֶת־לוֹט בֶּן־הָרָן בֶּן־בְּנוֹ וְאֶת שָׂרַי כַּלָּתוֹ אֵשֶׁת אַבְרָם בְּנוֹ וַיֵּצְאוּ אִתָּם מֵאוּר כַּשְׂדִּים לָלֶכֶת אַרְצָה כְּנַעַן וַיָּבֹאוּ עַד־חָרָן וַיֵּשְׁבוּ שָׁם.

(שם כ"ט- ל"ב)

רש"י אומר שהיא יסכה והיא אחותו של לוט. ונשים לב לסדר שבפסוק כאן; תרח לוקח את אברם ואת לוט ורק אח"כ את שרי כלתו ויוצא מאור כשדים, ובאים עד חרן. לוט מופיע יחד עם אברהם והוא שני רק לאברהם! מיד אחרי זה בא הציווי של "לך לך" לאברהם, ועוד לפני שכתוב משהו על שרה, כתוב -

וַיֵּלֶךְ אַבְרָם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו ה׳ וַיֵּלֶךְ אִתּוֹ לוֹט... (שם י"ב ד')

לא אברם לקח איתו את לוט אלא לוט הלך איתו. כלומר, כמו שאברהם הולך לארץ כנען ומתמודד עם הרעב וכו' - גם לוט הולך איתו. הוא עוזב את נחור, את תרח, את נמרוד ואת אור כשדים. בהמשך נראה שבמלחמת ארבעת המלכים את החמישה, החמישה עבדו את כדרלעומר ומרדו בו ולכן הוא מגיע לפה, ואילו אמרפל מצטרף להילחם מסיבה אחרת לגמרי - הענין שלו במלחמה הוא כי הוא בא לקחת את לוט, בנו של הרן, שנהרג בכבשן האש על פי הוראתו, חזרה. קלסתר פניו של לוט היה דומה לשל אברהם, כמו שמביא רש"י -

אנשים אחים. קרובים. ומדרש אגדה דומין בקלסתר פנים.

(רש"י שם י"ג, ח')

לוט הוא דמות מאד מהותית. גם בהמשך כשיש רעב בארץ והם יורדים למצרים, גם לוט, אחיה של שרה, יורד איתם למצרים, ורש"י אומר (שם י"ט, כ"ט) שהקב"ה הציל את לוט מהפיכת סדום - בזכות זה שהוא לא סיפר ששרה היא אשתו של אברהם בירידתם למצרים ולקיחת שרה ע"י פרעה.

תפקידה של הקליפה

ופה נספר סיפור גדול; לוט שהוא בעל עוצמה אדירה, יש לו גם כמה חולשות. אחת מהן היא שהוא מאד אוהב ממון. כך מביא רש"י, הן על הליכתו לסדום והן על הויכוח בין הרועים שלו עם רועי אברהם, אבל בואו נחשוב על מה שהיה אצל פרעה - להבנת אברהם ושרה, פרעה אמור להרוג את מי שהוא בעלה של שרה כדי לקחת אותה לאשה. לוט שבאמת היה אחיה של שרה, היה יכול להיכנע לחולשתו לכסף, לומר על שרה שהיא אחותו, לאמת את זה עם תעודת זהות ולזכות בכל הממון והמתנות של פרעה ולצאת מיליארדר, אבל הוא לא עשה את זה אלא שיתף פעולה עם אברהם, השתלב בתוך הסיטואציה ובזכות זה הקב"ה הציל אותו מסדום.

בהמשך, שאחרי שחזרו ממצרים, התורה מספרת על הריב שהיה בין רועי לוט ורועי אברהם. אברהם הקפיד שהרועים שלו ישימו על הבהמות שלו זמם כדי שלא יאכלו גזל, ואילו רועי לוט לא הקפידו על זה. התורה מספרת -

וַיְהִי־רִיב בֵּין רֹעֵי מִקְנֵה־אַבְרָם וּבֵין רֹעֵי מִקְנֵה־לוֹט וְהַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרִזִּי אָז יֹשֵׁב בָּאָרֶץ. (י"ג, ז')

לרש"י קשה מדוע צריך הפסוק לומר כאן ש-"והכנעני והפרזי אז יושב בארץ", והוא מבאר -

וַיְהִי רִיב. לְפִי שֶׁהָיוּ רוֹעִים שֶׁל לוֹט רְשָׁעִים, וּמַרְעִים בְּהֶמְתָּם בִּשְׂדוֹת אֲחֵרִים, וְרוֹעֵי אַבְרָם מוֹכִיחִים אוֹתָם עַל הַגָּזֵל. וְהֵם אוֹמְרִים: נִתְּנָה הָאָרֶץ לְאַבְרָם, וְלוֹ אֵין יוֹרֵשׁ, וְלוֹט יוֹרְשׁוֹ וְאֵין זֶה גָּזֵל. וְהַכָּתוּב אוֹמֵר: ״וְהַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרִזִּי אָז יֹשֵׁב בָּאָרֶץ״ - וְלֹא זָכָה בָּהּ אַבְרָם עֲדַיִן.

לכאורה רועי לוט צודקים בטענתם - הארץ של אברהם, ואין לו יורש ולוט אמור לרשת אותו. זה ויכוח סמוי ראשון בין אברהם ללוט. לוט אומר - אנחנו בארץ? אז זה תפקידנו לכבוש את הכנעני, והארץ כבר שלנו. אברהם יודע שתפקידו הוא לכבוש את הארץ אבל הוא יודע שעדיין הוא לא זכה בה, והוא מאותת ללוט דבר שלוט לא מסכים איתו ולפיו לקליפה הכנענית הזו יש עדיין מקום, אבל ירושת הארץ עוד תגיע בהמשך. לוט לא מקבל את זה.

אנחנו רואים את זה בספר בראשית עוד כמה פעמים. הפעם הבאה תהיה בפרשת חיי שרה, כאשר אברהם יגיע לחברון אל עפרון אחרי מותה של שרה, לבני חת. חת הוא בנו השני של כנען. אברהם פותח את דיבורו ואומר - "גר ותושב אנכי עמכם" ולרש"י קשה - גר או תושב? ולכן הוא מבאר -

גר ותושב אנכי עמכם. ...אם תרצו הריני גר, ואם לאו אהיה תושב ואטלנה מן הדין, שאמר לי הקב״ה לזרעך אתן את הארץ הזאת. (שם כ"ג, ד' ברש"י)

מה עומק הענין? מה אתה מאיים, אברהם? למה אם הארץ היא שלך אתה קונה אותה בארבע מאות שקל כסף? ההסבר הוא עמוק וברור - הקב"ה שולח את אברהם לארץ שצריך לקחת אותה מכנען, אבל צריך לברר את הניצוצות ולהוציא אותם מהקליפות של חם (והארכנו בזה בלימודנו שבוע שעבר ולפני שבועיים). כל הניסיונות של אברהם עוברים דרך חם - נמרוד, מצרים, פלישתים, סדום ועמורה אדמה וצבוים וכו'. וכשאברהם מגיע לארץ ועובר בה "עד מקום שכם עד אלון מורה - והכנעני אז בארץ", זה מפני שהכנעני הלך וכבש אותה מבני שם ותפקידו של אברהם הוא לרומם את הארץ ולגאול אותה חזרה ממנו. אבל זו לא תאונה או בטעות שהכנעני עדיין פה. הרי הקב"ה היה יכול להביא אותנו לארץ ישראל ולהעיף בעצמו את כל הכנענים ולעשות שהם לא יהיו פה, כמו שהוא היה יכול הביא כבר מזמן את המשיח, אבל האופן שהוא קבע הוא שזה יבוא דווקא דרך בנות לוט. למה כל זה צריך לבוא באופן כזה ודרך הקליפות הללו? - כי הדרך להגיע לכל זה היא דרך הכלים שהאנושות מתחילה לזכך. זה העיקרון - לקליפה יש גם תפקיד חיובי. הקליפה שומרת על הפרי שלא יתקלקל. היא חשובה ויש בה ויטמינים, אבל בסוף היא עדיין קליפה והיא יכולה להביא לדברים איומים, ואתה יכול לחשוב שאתה ניזון מהקליפה, אך אתה צריך לזכור שאתה שייך אל השורש. לכן אומר אברהם לבני חת - "גר ותושב אנכי עמכם" - 'אם תרצו הריני גר. לי הקב"ה הבטיח את הארץ, זה וודאי, אבל אני עדיין לא זכיתי בה כי יש לי עוד כמה בירורים לברר פה, זיכובים לזכך פה בעולם. אתם הקליפה שנמצאת פה כדי שהדברים יתבררו. אז אם אתם ממלאים את התפקיד שלכם, אז הריני גר ואני אשלם לכם ארבע מאות שקל, אבל אם אתם לא מוכנים לקיים את התפקיד שלכם, שכל כולו הוא שאנחנו נופיע את ה' בעולם - אז אני אטלנה מן הדין ואני אלחם בכך ואין לכם מה להיות פה. אני אעיף אתכם'. זה רעיון מדהים.

אם השמאל - ואימינה

סופו של הויכוח בין רועי לוט ורועי אברהם הוא שהם מחליטים להיפרד -

הֲלֹא כָל־הָאָרֶץ לְפָנֶיךָ הִפָּרֶד נָא מֵעָלָי אִם־הַשְּׂמֹאל וְאֵימְנָה וְאִם־הַיָּמִין וְאַשְׂמְאִילָה (שם י"ג, ט')

בגן למדנו שהכוונה היא שאם אתה תלך ימינה אני אלך שמאלה, ואם אתה תלך שמאלה אני אלך ימינה. זה הסבר מעוות ולא נכון. רש"י מבאר בדיוק הפוך -

אִם הַשְּׂמֹאל וְאֵימְנָה. בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּשֵׁב לֹא אֶתְרַחֵק מִמְּךָ, וְאָעֱמוֹד לְךָ לְמָגֵן וּלְעֶזֶר. וְסוֹף דָּבָר הוּצְרַךְ לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (להלן י"ד,יד): ״וַיִּשְׁמַע אַבְרָם כִּי נִשְׁבָּה אָחִיו״. וְאֵימְנָה - אַיְמִין אֶת עַצְמִי, כְּמוֹ ״וְאַשְׂמְאִילָה״ - אַשְׂמְאִיל אֶת עַצְמִי. וְאִם תֹּאמַר: הָיָה לוֹ לִנָּקֵד ״וְאַיְמִינָה״? כָּךְ מָצִינוּ בְּמָקוֹם אַחֵר (שמ״ב י״ד, י״ט): ״אִם אִשׁ לְהֵמִין״, וְאֵין נָקוּד ״לְהַיְמִין״.

אברהם אומר ללוט - 'אני שולח אותך להיות השליח שלי, שליח הרבי. לכל מקום שלא תלך - קח אותי איתך!', וכך באמת היה במציאות שכאשר באו המלכים ושבו את לוט - אברהם שמע כי נשבה אחיו ומיד הריק את חניכיו ובא להילחם ולהשיב אותו!

כשלוט הולך לסדום, הוא הולך עם כח אברהמי עצום. מצוות הכנסת האורחים של לוט בפרשה שלנו - היא פרשה מדהימה. לוט מוסר את נפשו על הכנסת האורחים בסדום למרות שזו

סכנת נפשות. נשים לב - המציאות בסדום ועמורה הולכת והופכת ליותר ויותר קשה והקב"ה בא לאברהם ובאותו יום שהוא מבשרו על הולדת יצחק הוא אותו היום שמינו את לוט בסדום לשופט עליהם. אותו יום נפתח בחום הגדול שהיה כאשר אברהם ישב בפתח האהל, ביום הזה באה הבשורה על הולדת יצחק וביום הזה הגיעה הבשורה על הולדת המשיח! זה יום גדול, אחד מכמה ימים גדולים שהיו אצל אברהם אבינו.

רש"י, אגב, אומר שאותו יום פסח היה, ולוט ביציאתו מסדום בעצם אמור לצאת ממצרים. ותקשיבו טוב - כשמינו אותו להיות שופט, זה באמת נובע ממה שאברהם אבינו עשה כמה פסוקים לפני כן, כשהתפלל לקב"ה שיציל את סדום אם יש שם חמישים, ארבעים וחמישה, ארבעים, שלושים או עשרים צדיקים וכו', ואתה עומד מופעם - 'תגיד דוגרי, אברהם אבינו, הרי אנשי סדום הם האויבים הכי קשים שלך. הם רשעים שרוצים להרוס את כל העולם, הם ההפך הגמור ממך, ולוט אף קצת נדבק בהם[1] והגיע לרגע אחד למקום מאד נמוך, אותו לוט הגדול. אז עליהם אתה נלחם? עליהם אתה מתפלל? אני במקומך הייתי מבסוט כשהקב"ה היה מודיע לי שהוא הולך להחריב אותם'.

להצליח רק מתוך התבטלות לרבי

אגב, כאשר הקב"ה אומר כביכול לעצמו "המכסה אני מאברהם אשר אני עושה", רש"י מבאר שבעצם כל האזור הזה של ערי סדום הוא חלק מהבטחת הקב"ה לאברהם, כלומר הן שלו, והוא מצטט פסוק מפר' נח -

המכסה אני. בתמיה. אשר אני עושה. בסדום, לא יפה לי לעשות דבר זה שלא מדעתו, אני נתתי לו את הארץ הזאת, וחמשה כרכין הללו שלו הן, שנאמר גבול הכנעני מצידון וגו' באכה סדומה ועמורה וגו', קראתי אותו אברהם, אב המון גוים, ואשמיד את הבנים ולא אודיע לאב שהוא אוהבי.

(שם י"ח, י"ז)

מציידון על חוף הים הצפון מערבי, הגבול מדרים עד עזה - חוף קטיף תובב"א, ומשם נלך בקו רוחב לכיון ים המלח לכיום סדום ועמורה. וכנראה שסדום ועמורה כל כך חשובות שכאשר אתה מתאר את גבול הכנעני אתה מציב נקודה בצפון (צידון), נקודה בדרום (עזה) ונקודה מזרחית (סדום ועמורה). אלו היו ממלכות גדולות וחשובות ולכן מתארים את הגבולות דרכן [אגב, צוער לא מוזכרת כאן מפני שכמו שרש"י אמר לעיל היא עיר חדשה שלא היתה קיימת בימי נח]. על כל הפנים יוצא ש'השפיץ של השפיץ' של הכנעניות נמצא בסדום ועמורה, אדמה וצבוים.[2] והפרשה מגלה לנו שגם סדום ועמורה שמרגישים שעוד מעט המבול שלהן עומד להגיע, הם חשים את זה, הרי שמצד אחד כלל העיר מקצה עד קצה באים לצבוא על לוט על מנת לאנוס, להרוג ולשדוד וכו', אבל מאידך, הם ממנים את לוט לשופט עליהם באותו בוקר, הם צריכים את נקודת אברהם, ולוט עצמו וודאי רוצה למלוך ולשפוט שם כי הוא רוצה להחדיר בהם את נקודת אברהם. זו נקודה עצומה!

ולוט יושב בסדום. מינו אותו לשופט. וכשאומרים לו לצאת באים המלאכים ומזכירים לו שבעצם תפקידו העיקרי הוא להכיר את מקומו ולדעת שאכן יש לו כוחות גדולים אבל הייחודיות שלו היא בלהביא את הכוחות שלו לידי ביטוי בלהכיר את מקומו, ובהתבטלות בביטול גמור לאברהם, לרבי, למי ששלח אותו. אנחנו תופסים? "היפרד נא מעלי" היא סיטואציה שבה מצד אחד לוט צריך להביא את הכוחות שלו בפני עצמו, ומיד נראה שאלו דבריו עם המלאכים כשהם באים אליו לסדום, אבל באותה שניה שאתה חושב שאתה יכול לעשות הכל בעצמך ואתה שוכח את החולשות, את הנקודות החלשות שלך שהן העבודה העצמית שלך - שם אתה נופל חלילה. אבל אם אתה עולה על זה ומעלה את זה מחדש, וחזר ומתבטל באמת - לא במילים של פוליטיקאים, במחילה - ומבין שאתה צריך להיות מחובר אל האמת הגדולה, אל השורש, אז אתה יכול להצליח לעשות כלוט דברים שאפילו אברהם אבינו לא הצליח לעשות, כי אתה שליח שלו, כי הכח שלך נובע ממנו. אתה תוכל להציל את צוער - מה שאברהם אבינו לא הצליח לעשות. גם אברהם ידע שיש חמש ערים והוא ידע שצוער נבנתה יותר מאוחר ושאולי היא לא הגדישה את סאתה, אבל זה לא הספיק. יש רגע שבו לוט מצליח להציל, ובואו נראה מהו אותו הרגע;

להכיר את החולשות שלך

אחרי כל סיפור ניסיונות ההצלה, כתוב -

וּכְמוֹ֙ הַשָּׁחַר עָלָ֔ה וַיָּאִיצוּ֙ הַמַּלְאָכִ֔ים בְּל֖וֹט לֵאמֹ֑ר קוּם֙ קַ֣ח אֶת־אִשְׁתְּךָ֔ וְאֶת־שְׁתֵּ֥י בְנֹתֶ֖יךָ הַנִּמְצָאֹ֑ת פֶּן־תִּסָּפֶ֖ה בַּעֲוֹ֥ן הָעִֽיר. (שם י"ט, ט"ו)

כלומר 'מגיע לך לצאת ולהינצל'. אבל מיד אחרי זה -

וַיִּתְמַהְמָ֑הּ וַיַּחֲזִ֨יקוּ֙ הָאֲנָשִׁ֣ים בְּיָד֔וֹ וּבְיַד־אִשְׁתּ֖וֹ וּבְיַד֙ שְׁתֵּ֣י בְנֹתָ֔יו בְּחֶמְלַ֥ת ה' עָלָ֑יו וַיֹּצִאֻ֙הוּ֙ וַיַּנִּחֻ֔הוּ מִח֖וּץ לָעִֽיר. (שם ט"ז)

ורש"י מבאר שהוא התמהמה כדי להציל את ממונו.[3] "ויתמהמה" משמעו - 'אני מודע לחולשה שיש לי, אנא תחזיקו ותחזקו אותי. יש לי כוחות ואני רוצה להעלות את סדום, אבל כן, יש לי תאוה לממון'. זהו צדיק האמת - לא מי שמתכחש וכלל לא מכיר בחולשותיו אלא דווקא מי שמכיר בהן ומבקש חיזוק.

ואז המלאכים אומרים לו -

וַיְהִי֙ כְּהוֹצִיאָ֣ם אֹתָ֔ם הַחֽוּצָה֙ וַיֹּ֣אמֶר֔ הִמָּלֵ֖ט עַל־נַפְשֶׁ֑ךָ אַל־תַּבֵּ֣יט אַחֲרֶ֗יךָ וְאַל־תַּעֲמֹ֤ד בְּכָל־הַכִּכָּר֙ הָהָ֣רָה הִמָּלֵ֔ט פֶּן־תִּסָּפֶֽה. (שם י"ז)

ורש"י מבאר -

[1] "הסיע עצמו מקדמונו של עולם. אמר, אי אפשי לא באברם ולא באלהיו" (רש"י בראשית י"ג י"א)

[2] והדבר בא לידי ביטוי בשמות המלכים שם, עי' ברש"י שם י"ד, ב'.

[3] והשווה עם יציאת מצרים שגם שם היה צריך להמריץ את העם לצאת, וכאן לוט מגלה שאפשר לצאת ממצרים ואכמ"ל.

אל תביט אחריך. אתה הרשעת עמהם ובזכות אברהם אתה ניצול, אינך כדאי לראות בפורענותם ואתה ניצול.

'אבל רגע, לפני רגע אמרת לי שמגיע לי לצאת?!' - 'כן אבל יחד עם זה אתה הרשעת עמהם, לא מחית מספיק. אתה אכן למעלה מהם אבל בפנים בפנים אתה רצית את סדום כי היא נורא יפה ויש שם המון כיף וקניונים. אל תעבוד עלינו. תביר את חולשותיך, תביר את מקומך. אתה לא אברהם. אברהם הוא מרכבה'. אברהם ירד מצרימה "כי כבד הרעב בארץ" ובשהוא חזר לארץ התברר שהוא מעולם לא ירד למצרים - כאשר הוא חוזר ממצרים הוא רק ממשיך ומתעלה. "ויעל אברהם ממצרים". ואילו לוט היה יחד עם אברהם במצרים, והוא צדיק ובזכות מה שהוא עשה במצרים הוא יקבל את מה שהוא יקבל ויציל את כל העולם, אבל - מצרים קצת נדבקה בו.

אתם יודעים מה עשו כאשר השטיחו לנו את דמותו של לוט בגן? זה נורא, כי לוט הוא הדמות שאני יכול באמת להזדהות איתה. הוא לפעמים כך ולפעמים כך. הוא לוט - יש לו כיסוי.

ואגב, מה שאומרים כאן המלאכים ללוט "אל תביט אחריך", כי אתה לא ראוי להביט אחריך, בדיוק כך יגידו לנו כשנצא ממצרים - "...כִּי אֲשֶׁר רְאִיתֶם אֶת מִצְרַיִם הַיּוֹם לֹא תֹסִפוּ לִרְאֹתָם עוֹד עַד עוֹלָם" (שמות י"ד, י"ג), כי אם תסכלו אליהם אתם תחזרו לשם בעצמכם. אתם עדיין לא במדרגה.

הזכרנו לא אחת שכעניין זה היה נוהג לומר ר' אשר פריינד זיע"א על יוסף הצדיק, שצדקותו היתה שהוא ידע להשאיר את בגדו אצל אשת פוטיפר ולא לחזור ולקחת אותו ממנה (מה שהיה מעלים את הראיות כנגד עלילתה השקרית) - כי הביר בעצמו שאם הוא יחזור ולו לרגע קטן רק לקחת את הבגד, לא בטוח שהוא יוכל לעמוד מול יצרו חלילה. הוא הביר את מקומו ואז נגלתה לו דמות דיוקנו של אביו והוא נדבק ברבי. זו הנקודה - הוא הביר שלא הוא הרבי. הוא לא יכול לנאום נאומי גדולה וענווה וכו'. הוא לא - הוא בטל אל רבו באמת, אל אברהם, ואז יש לו את כח אברהם כדי להינצל מסדום.

שובי אל גבירתך והתעני תחת ידיה

וכך גם ממשיך הפסוק - "ההרה הימלט פן תיספה", כלומר תימלט אל אברהם, שם אברהם עומד ומתפלל. תחזור אל הרבי, והנה תשובתו העמוקה של לוט -

וַיֹּאמֶר לוֹט אֲלֵהֶם אַל-נָא אֲדֹנָי. (שם י"ח)

לוט לא אמר "אל נא רבותי" כי הוא דיבר פה ישירות אל הקב"ה. כך מביא רש"י במקום והוא מוכיח את זה מהפסוק הבא -

הִנֵּה-נָא מָצָא עַבְדְּךָ חֵן בְּעֵינֶיךָ וַתַּגְדֵּל חַסְדְּךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמָּדִי לְהַחֲיוֹת אֶת-נַפְשִׁי וְאָנֹכִי לֹא אוּכַל לְהִמָּלֵט הָהָרָה פֶּן-תִּדְבָּקַנִי הָרָעָה וָמַתִּי. (שם י"ט)

אם אני אהיה ליד אברהם זה יהיה כמו חושך ליד אור. אתה תראה את רשעותי. אני מביר את החולשה שלי. אני רוצה להיות דבוק באברהם מרחוק. איזו עבודה! ואז הוא מבקש -

הִנֵּה-נָא הָעִיר הַזֹּאת קְרֹבָה לָנוּס שָׁמָּה וְהִוא מִצְעָר אִמָּלְטָה נָּא שָׁמָּה הֲלֹא מִצְעָר הִוא וּתְחִי נַפְשִׁי. וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה נָשָׂאתִי פָנֶיךָ גַּם לַדָּבָר הַזֶּה לְבִלְתִּי הָפְכִּי אֶת-הָעִיר אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ. (שם כ'-כ"א)

תשובת המלאך היא מעין מה שאמר הקב"ה למשה רבנו - "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה גַּם אֶת הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֶעֱשֶׂה כִּי מָצָאתָ חֵן בְּעֵינַי..." (שמות ל"ג י"ז). אתה דיברת, אתה אמרת!

מַהֵר הִמָּלֵט שָׁמָּה כִּי לֹא אוּכַל לַעֲשׂוֹת דָּבָר עַד-בֹּאֲךָ שָׁמָּה עַל-כֵּן קָרָא שֵׁם-הָעִיר צוֹעַר. (שם כ"ב)

זוכרים איך נח יצא מן התיבה? הוא פתח את הצוהר - את הצוהר לעולם של אחרי המבול. צוער היא עיר קטנה, ולוט זוכה עכשיו להקטין את עצמו ולומר - 'אני לא ראוי ללכת ההרה. אני צריך שתחזיק אותי'.

ונראה מה קורה מיד לאחר מכן -

הַשֶּׁמֶשׁ יָצָא עַל-הָאָרֶץ וְלוֹט בָּא צֹעַרָה. וַה' הִמְטִיר עַל-סְדֹם וְעַל-עֲמֹרָה גָּפְרִית וָאֵשׁ מֵאֵת ה' מִן-הַשָּׁמָיִם. וַיַּהֲפֹךְ אֶת-הֶעָרִים הָאֵל וְאֵת כָּל-הַכִּכָּר וְאֵת כָּל-יֹשְׁבֵי הֶעָרִים וְצֶמַח הָאֲדָמָה. וַתַּבֵּט אִשְׁתּוֹ מֵאַחֲרָיו וַתְּהִי נְצִיב מֶלַח. (שם כ"ג-כ"ו)

זוכרים את בנות לוט מהסיפור שבו פתחנו? הן באו אל אותו יהודי בחלום וסיפרו לו שהן גדלו אצל אברהם - 'אנחנו ראינו את הנס וניצלנו מסדום, ראינו את אברהם הולך מאור כשדים'. לכאורה אשת לוט היתה אישה גדולה ובכל זאת היא הביטה מאחריו. זה לא אברהם ושרה, אפשר להירגע. המלאך אמר להגר - 'הגר יקרה, את אמנם אישה גדולה, אבל שובי אל גבירתך והתעני תחת ידה. תתבטלי אל המקור. את לא גדולה בפני עצמך - את יכולה להיות ענקית רק כאשר תהיי מבוטלת את המקור. תבירי את חולשותייך'. הוא פוגש אותה כאשר היא הולכת ותועה "במדבר באר שבע" (שם כ"א, י"ד) - כשהיא חוזרת לגילולי עבודה זרה, כמו שמבאר שם רש"י. אבל רגע - הרי אמרנו שהיא קטורה, והיא שמרה את פתחה וכו'?! - אלו הגיבורים האמיתיים שלנו, שאנחנו יכולים להזדהות איתם. אלה שיש להם גם קצת מזה וגם קצת מזה. ולוט הוא המודל של טיפוס הזה.

חיפוש האמת הוא העיקר

אגב, מעניין רש"י מביא את הסיבה שאשת לוט לקתה במלח-

ותהי נציב מלח. במלח חטאה ובמלח לקתה, אמר לה תני מעט מלח לאורחים הללו, אמרה לו אף המנהג הרע הזה אתה בא להנהיג במקום הזה (ב״ר נ, ד).

והכוונה היא עמוקה - היא היתה שותפה של לוט בהכנסת האורחים, אבל היא אמרה 'בסדר לתת להם משהו אבל לא חייבים לתת את כל הטעמים. גם מלח וגם פפריקה וגם.. תן להם את המינימום ההכרחי ושילכו כבר'. ואילו לוט נתן להם עוד קצת ועוד קצת. ואז -

וַיַּעַל לוֹט מִצּוֹעַר וַיֵּשֶׁב בָּהָר וּשְׁתֵּי בְנֹתָיו עִמּוֹ כִּי יָרֵא לָשֶׁבֶת בְּצוֹעַר וַיֵּשֶׁב בַּמְּעָרָה הוּא וּשְׁתֵּי בְנֹתָיו. (שם ל')

נשים לב שהפרשה הבאה תעסוק במערה אשר בחברון, ואילו כאן לוט נמצא במערה שמתחת לחברון, ליד סדום בצוער.

ואז התורה ממשיכה ומספרת את מה שהתרחש בין לוט ובין שתי בנותיו. והסיפור שפתחנו בו בתחילת השיעור הוא ענק - 'קראתי לו מואב כי לא רציתי לשקר לעולם ולספר לו שנתעברתי מרוח הקודש כמו אותו מטומטם שטען שהוא הלך על המים. ואילו הייתי עושה כן הייתי עושה מיליארדים, אבל לא רציתי שהעולם יירד לשקר, כי חיפוש האמת הוא העיקר'. תביר את מקומך. משיח יכול לבוא רק מהאמת הזו. הוא בא מאבא שלו שהוא בשר ודם. ומהכח הזה שקיבלנו על עצמנו, להתבייש ולהתביישׁ, וכשכל ילד בגן ילמד את זה ויגיד 'איכס' - מהכח הזה יכול לבוא משיח.

סדום ועמורה אדמה וצבויים הוא המקום הכי נמוך בעולם, לא רק פיסית אלא גם בנפש. זה המקום שכאשר יבואו מים חיים מירושלים יהפוך לחם החיים. זה המקום שבו נמצאת המערה שבה נוצר המשיח.

רות השבה משדה מואב

זוכרים את נעמי ורות ההולכות יחד ושבות אל בית לחם, אחרי שנעמי ניסתה לשכנע את רות וערפה שלא לבוא איתה? היא מתחננת ומבקשת - 'אל תבואו איתי בגלל הבושה. הרי תהיה לי כזו בושה כשאני אחזור אל הארץ. כולם יצעקו עלי 'בו-שה! בו-שה! אני עזבתי אותם בלכתי עם אלימלך, מחלון וכליון, התחתנו עם גויות - אז עכשיו אני צריכה להחזיר איתי את השיקסע'ס האלה?! תנו לי לחזור לבד'.

ואילו רות עונה לה - 'במחילה, אבל זה לא מעניין ולא רלוונטי כל מה שאת טוענת. שתינו נצטרך לעבור את הבושה הזו. מהבושה הזו יבוא המשיח'. ומה כתוב שם הפסוק? -

וַתָּשָׁב נָעֳמִי וְרוּת הַמּוֹאֲבִיָּה כַלָּתָהּ עִמָּהּ הַשָּׁבָה מִשְׂדֵי מוֹאָב...

(רות, א', כ"ב)

נעמי באמת שבה, אבל רות? איך היא שבה? היא ממואב, היא לא שבה, היא באה כעת בפעם הראשונה! - לא. היא שבה אל המקור שלה. היא שבה אל המערה שממנה היא יצאה. היא אומרת לנעמי - 'את שבה לבית לחם, ואני שבה אל המערה. על שתינו יזרקו אבנים. יאמרו עלי בזלזול - "נערה מואביה באה עם נעמי משדה מואב", ונכיר את מקומנו ונידבק באברהם, נידבק בבועז ובמשיח - ונביא לעולם את הרגל הרביעית של המרכבה, את המשיח'.

להביא את המשיח - מסדום

מה צריך כדי להצליח בחלום, להיבחר ולהיות שופט בסדום ולהצליח להביא את אורו של משיח? לא רק להאמין שאני יכול אלא להכיר את מקומי. לדעת שמעצמי אני לא יכול כלום, שעוד שניה עם אשת פוטיפר ואני נופל, שאני פה בסדום כי אני רוצה להציל את העולם אבל בלי שאף אחד ישמע - גם כי יש פה הרבה כסף. אני לא אברהם. אני חייב להידבק בו בהמון ענווה ובביטול אמיתי אמיתי. אני חושב שסיפור לוט הוא כרטיס הכניסה שלנו לעבודת ה'.

לוט זה כיסוי בעברית. מסירים את הלוט. הוא הכח להתכסות, בחיובי ובשלילי, כי אני מכיר את בושתי ושאני צריך לכסות אותה, ולהסיר את הלוט ולומר 'ה' הגדלת חסדך להחיות את נפשי (ע"פ בראשית י"ט, י"ט) - עכשיו אני רוצה להידבק באברהם כי מצד עצמי אני לא יכול כלום'. לוט היה יכול לצאת מסיפור צוער ולומר - 'וואו! כבשתי את אמריקה. את מה שאברהם לא הצליח לעשות ולהשיג אני הצלחתי!'. לוט הוא הגילוי ההפוך שכאשר אתה נמצא בביטול הזה אז השליח יכול לעשות בסדום את מה שהרבי לא עשה, כי הוא בטל אליו. זו כל התורה. זו כל התורה של בנות לוט ונכדתו יהפכו את זה לתורת משיח.

היום הזה בו לוט התמנה לשופט בסדום הוא הפסח של העולם. הוא יציאת המצרים והוא האמונה שאפשר לצאת מהמציאות הכי סדומית והכי נוראית שיכולה להיות, עם כל הפירוט איך, עם הכח להכיר איפה אני כל כך חלש. להכיר כמה אני צריך את אברהם, ומהמקום הזה להאמין שמפה יצמח החיבור המדהים של אברהם מפה ולוט מפה, מהרבי ומהחסיד שנפל אבל חזר שוב פעם, ומהילד שיבוא משניהם, משיח בן דוד, בב"א.

השיעור מוקדש
לזכות עם ישראל, להחלמת ושמירת חיילי צה"ל, לשלום כל היתומים והאלמנות,
לע"נ **כל הנופלים על קידוש ה' באירועי הטרור**
ולע"נ **חן** בת **אלכסנדר שלמה**, **עמרם** בן **אירידה חיה**, **פיבי** בת **עליה**, **רחל שיילה** בת **מסעודת הנרייט**, **מאיר** בן **רחמים** ז"ל

ולהבדיל **לרפואת כל הפצועים והחטופים** ובתוכם
נריה דב בן **חנה**, **פאני פרחה** בת **אסתר**, **הודיה** בת **אורית אריה** בן **אלי**, **שרה** בת **רחל**, **ברוך** בן **בלה**, **אליעזר** בן **בתיה**, **ליאורה** בת **רות**.
ולזיווג הגון **ליעל רחל** בת **אריאל אסתר**.
להקדשת שיעורים ניתן לפנות בהודעת וואטסאפ לעמנואל – 054-7500516